

Llokman Hebibi, PhD¹
Armend Asllani, PhD²

UDC: 336.77:[005.52:005.334(497.7)]

**RISKU KREDITOR, UDHËNEQJA ME RISKUN KREDITOR DHE
EFEKTET JURIDIKE TË TIJ NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË
SË VERIUT**

**КРЕДИТЕН РИЗИК, УПРАВУВАЊЕ СО КРЕДИТНИОТ
РИЗИК И НЕГОВИ ПРАВНИ ЕФЕКТИ ВО РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

**CREDIT RISK, CREDIT RISK MANAGEMENT AND ITS LEGAL
EFFECTS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA**

Abstract

The problem with credit risk and credit risk management, with special emphasis in countries that have emerged from the previous concept of the so-called planned and contracted economy, has become a very current issue, especially in this so-called period of transition.

Some countries in Eastern and Southeastern Europe managed to quickly overcome the various challenges of the socio-economic sphere, while others, due to specific socio-economic conditions, are still at this stage. In quickly overcoming the challenges mentioned in general, financial institutions played an important role, of which the greatest weight in this period falls on banking institutions. The aforementioned institutions, in their daily activities during the transition period, faced various challenges and barriers that were objective and subjective in nature. Therefore, in this scientific paper, the focus of the analysis is the credit risk and the possibilities of its management in countries in transition, especially in the Republic of North Macedonia.

---

¹ Assistant professor in the Faculty of Business Administration, University of Tetova.

² PhD in criminal law, Faculty of Business Administration, University of Tetova.

In their financial activities, banks face various types of financial and non-financial risks, such as: credit risk, liquidation risk, price risk, operational risk, exchange rate risk, etc.

It should be mentioned that each of these risks are correlated with each other. For this reason, the bank's management is obliged to find forms and methods for permanent identification, measurement, monitoring and general control to deal with any potential business risk.

It is of great importance to emphasize that this paper includes a broader analysis of potential sources of credit risk, with special emphasis on the experience of countries in transition and developing countries, including the Republic of North Macedonia.

It is worth emphasizing the fact that with the global processes of financial and banking markets in the world, the problem of high competition between commercial banks and other institutions, the reduction of business barriers in terms of international bank transfer and other business trends, banks are forced into such global constellations to secure benefits in their work.

Keywords: *Financial Stability, Financial risk, Collateral, Non-performing loans, Republic of North Macedonia, Banks*

Aktualiteti i temës

Gjatë procesit të liberalizimit të tregut financiar dhe bankar në botë, konkurrenca mes bankave komerciale dhe institucioneve tjera financiare, zvogëlimin e barrierave për transfertat ndërkombëtare bankare dhe trendet e tjera që janë të pranishme në punën e bankave moderne, bankat janë të detyruara të realizojnë fitime në marrëdhëniet konkurruese në përputhje me parimet e tregut. Ky orientim nënkupton përshtatjen e filozofisë së biznesit të bankës në kushte të reja, dizajni i politikës afariste në një bazë të re dhe një ndryshim strategjie, menaxhim operativ.

Roli klasik i bankave ka qenë në thelb në mbledhjen e depozitave dhe dhënien e kredive. Ky rol ka pësuar ndryshime të rëndësishme në drejtim të diversifikimit të aktiviteteve dhe shërbimeve bankare, sidomos ato që bien në kategorinë e aktiviteteve të tyre të punës që kryhet në emër dhe në llogari të saj.

Kreditë përfaqësojnë një nga nxitësit më të rëndësishëm në rritjen ekonomike dhe zhvillimin e një vendi. Risku i kredisë është objekt i interesit dhe rregullimit indirekt të autoriteteve monetare, është i varur

nga gjendja e tregjeve financiare ndërkombëtare. Rreziku është immanent për vet vendin që aplikon kredi dhe është veçanërisht i varur në ofertën e parave të lira në një vend, gjegjësisht kursimin.

Në kushtet e tregut që mbizotëron në sferën e përgjithshme ekonomike, është e nevojshme që të zhvillohen marrëdhëniet konkurruese ndërmjet bankave, nëpërmjet diferencimit të tyre në drejtim të performancës dhe profitabilitetit. Ne në thelb dallojmë: çmimin e konkurrencës dhe konkurrencën produktive.

Çmimi i konkurrencës është i lidhur me normat e tregut të interesit, përcaktimin e strukturës së normave të interesit dhe përfitimeve të interesit. Një aspekt tjetër i konkurrencës është konkurrenca produktive ose konkurrenca në lidhje me shërbimet bankare, inovacionet financiare dhe instrumentet financiare që nuk ishin njohur më parë.

Kjo ofertë është në korrelacion me resurset organizative, teknologjike dhe personelit të disa bankave dhe e gjithë kjo varet drejtpërdrejt nga niveli i zhvillimit të tregtisë elektronike dhe të telekomunikacionit me tregjet bankare dhe financiare. Në përputhje me trendet që kemi theksuar, mund të konkludohet se bankat kanë fituar hapësirë shumë të gjerë për të rregulluar tregun dhe një mundësi për realizim të fitimit, por nga ana tjetër, ato janë gjithnjë e më shumë të ekspozuara ndaj rrezikut.

Qëllimi i këtij punimi është të theksohet zhvillimi i instrumenteve, teknikat dhe strategjitë e reja, produktet e reja bankare. Lista e rreziqeve me të cilat përballen bankat vazhdimisht zgjerohet, ashtu që puna bankare bëhet gjithnjë e më tepër e rrezikshme dhe është e patjetërsueshme minimizimi i rrezikut. Roli kyç është përpjekja për “menaxhimin e rrezikut”, e cila ka për detyrë zbatimin e suksesshëm të qëllimeve strategjike bankare.

Ky punim thekson rreziqet kryesore me të cilat përballen bankat. Siç është theksuar, më të rëndësishmet janë: rreziku kreditor, rreziku operacional, rreziku i likuiditetit, rreziku i çmimeve, që patjetër duhet theksuar se janë të ndërlidhura me njëra-tjetrën.

Në këtë punim janë përshkruar këto rreziqe, faktorët e origjinës së tyre, mënyra e matjes dhe menaxhimi i rreziqeve, si dhe nevoja për zhvillimin e sistemeve të informacionit në funksion të menaxhimit të këtyre rreziqeve.

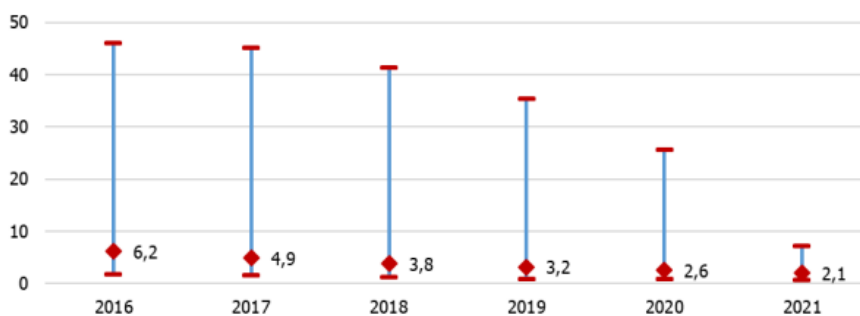
Ky punim trajton çështjet e menaxhimit të rrezikut dhe kontrollit bankar që mund të rrjedhin në banka.

Kriza financiare ka dëmtuar të gjitha sistemet financiare dhe na tregoi se çdo mendjelehtësi, në kuptim se nëse nuk përcillen shenjat të

cilat na tregojnë për çrregullimet eventuale, mund të jenë të kushtueshme për sistemin e përgjithshëm financiar të një vendi.

Tani, në qoftë se individualisht analizojmë gjendjen e këtyre faktorëve në vendet në zhvillim dhe ekonomitë në tranzicion, mund të konstatojmë se pikërisht këto rreziqe në sektorin bankar më së shumti janë të pafavorshme dhe kufizojnë kreditë në dispozicion. Natyrisht, këto karakteristika përfshijnë edhe Republikën e Maqedonisë së Veriut, e cila gjithashtu i përket grupit të vendeve me disavantazhe në kushtet për krijimin e fondeve të brendshme nga kursimet e popullsisë dhe subjekteve ekonomike në lidhje me kreditimin dhe normën e interesit kreditor.

Grafikoni 1. Norma e kredive me probleme të bankave në Eurozonë

Vërejtje: Grafiku tregon vlerën më të ulët dhe më të lartë të treguesit për të gjitha bankat në eurozona dhe vlera mesatare e treguesit për sistemin bankar në eurozonë.

Burimi: BQE

Duke marrë parasysh gjendjen ekonomike në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe gjendjen ekonomike të vendeve në zhvillim dhe në tranzicion, është e qartë se atyre vendeve u mungojnë kreditë e lira dhe të disponueshme.³

Ky punim thekson rëndësinë e rrezikut të likuiditetit, pasi ai është një nga rreziqet kryesore financiare në fushën e bankave. Menaxhimi i rrezikut të likuiditetit është pjesë e strategjisë për menaxhimin e rreziqeve të tjera, ose mënyrën se si bankat janë në rrezik në përgjithësi, duke pasur parasysh lidhjen shkak-pasojë në mes veprimeve të sinkronizuara të llojeve të ndryshme të rreziqeve.

³ <https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-izvestaj-za-rizicite-vo-bankarskiot-sistem-na-republika-severna-makedonija-vo-2021-godina.nspix> [15.09.2022].

Përpos saj, në punim janë të përfshira edhe disa lloje risqesh, duke treguar riskun e tyre, metodat e krijimit, si dhe masat për parandalimin e tyre dhe (nëse veç ka ndodhur) masat për tejkalimin e tyre.

Lënda dhe qëllimi i hulumtimit

Qëllimi i këtij punimi shkencor është të kontribuojë në argumentimin në lidhje me risqet kreditore, duke pasur parasysh faktin se edhe ne jemi një vend në tranzicion dhe duke analizuar përvojën e arritur në vitet e fundit në RMV, ne besojmë se do të kontribuojë në krijimin e mënyrës më të mirë për sigurimin e kredive dhe uljen e rrezikut kreditor.

Rreziku më i rëndësishëm me të cilat përballen bankat në Republikën e Maqedonisë së Veriut janë rreziqet kreditore. Për shkak të mos ndërtimit të politikave të mjaftueshme kreditore, procedurave dhe praktikave, situata në ekonominë e Maqedonisë, rreziku kreditor i përfshirë në bankat është ende i lartë.

Në kuadër të këtij punimi është përfshirë analiza e burimeve më të rëndësishme të rrezikut kreditor. Theksi i veçantë do të jetë përvoja e vendeve në zhvillim dhe ekonomive në tranzicion duke përfshirë edhe Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Megjithatë, niveli i kredive të këqija është ende i pranishëm, kështu që është vlerësuar se bankat gjithnjë e më shumë do të përballen me një situatë kur ju duhet të realizojnë hipotekat me të cilat janë siguruar kreditë, si e rrugë e vetme e arkëtimit të kërkesave bankare.

Tabela 1. Treguesit e riskut kreditor tek kursimoret

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kreditë jo funksionale / kreditë e përgjithshme të subjekteve jo funksionale	4.4	3.0	3.3	3.0	3.1	3.9
Niveli mesatar i rrezikshmërisë së ekspozimit të kredisë ndaj subjekteve financiare dhe jofinanciare	4.8	4.1	4.3	3.7	4.0	4.0
Pjesa e ekspozimit të kredisë të klasifikuar në "V", "G" dhe "D" në totalin e ekspozimit të kredisë ndaj sektorit financiar dhe jofinanciar	5.6	4.3	4.3	3.7	3.5	4.3
Mbulimi i kredive jo funksionale me korigjim të vlerës dhe rezervë speciale vetëm për kreditë me probleme	65.4	73.7	76.7	70.6	73.4	71.9

Mbulimi i kredive jo funksionale me korigjim të tërësishëm dhe rezervë të veçantë	120. 5	145. 7	128. 8	124. 0	126. 7	104. 5
---	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Efektet juridike të riskut kreditor

Sa i përket pasojave juridike apo procedurës juridike, ekziston forma e kolateralit si një lloj pasurie e paraqitur nga klienti, si garanci ose garanci në lidhje me shlyerjen e ardhshme të kredisë që banka do t'i jepte klientit.⁴ Lloje të ndryshme të pasurive të paluajtshme dhe të luajtshme mund të shërbejnë si kolateral, si: banesa, shtëpi, lokale afa-riste, vetura, pajisje, letra me vlerë, depozita, pretendime. Në rast se klienti nuk është në gjendje të shlyejë kredinë, banka ka të drejtë të marrë pronën dhe ta shesë atë për të kompensuar humbjen në bazë të kredisë së papaguar. Lidhja e kolateralit është një kriter i zakonshëm për miratimin e kredisë afatgjatë për strehim, ku periudha e shlyerjes është më e gjatë dhe për rrjedhojë rreziku i marrë përsipër nga banka është më i madh. Bashkëngjitja e pasurisë së paluajtshme si garanci ose garanci për një kredi në praktikë njihet edhe si hipotekë, prej nga vjen emri i kredisë hipotekore (banesore). Megjithatë, kolaterali mund të kërkohet edhe për lloje të tjera kredish, në varësi të politikave të bankave, të cilat në mënyrë të pavarur përshkruajnë kushtet e kreditimit. Në këtë mënyrë bankat mbrohen nga rreziku i mospagesës së kredisë. Vlera e kolateralit është një nga faktorët sipas të cilit bankat përcaktojnë shumën e kredisë. Vlera e kolateralit varet nga disa faktorë. Për shembull, vlera e një apartamenti të dhënë si kolateral varet nga vendndodhja, vitet e përdorimit, mjedisi, pajisjet. Treguesi që monitoron raportin ndërmjet vlerës së kredisë dhe vlerës së kolateralit (raporti i kredisë ndaj vlerës (LTV) - raporti i mbulimit të kredisë me kolateral) mund të jetë i ndryshëm për banka individuale, por edhe i ndryshëm për klientë të ndryshëm në të njëjtën bankë, në varësi të karakteristikave të klientit dhe llojit të sigurisë. Vlera e letrës me vlerë, pra kolateralit, përcaktohet nga një vlerësues i autorizuar dhe në procesin e miratimit të kredisë është një kosto që zakonisht përballohet nga klienti (në një numër të vogël rastesh, më shpesh me kredi për shtëpi, kur bankat kanë një promovim/fushatë të caktuar, kostoja e vlerësimit mund të përballohet edhe nga banka). Procedura e marrjes në dorëzim të pronës që shërben si siguri

⁴ Гале Галев, Јадранка Д., Анастасовска, *Облигациони право*, Скопје, 2021.

dhe e shitjes eventuale të pasurisë nga banka rregullohet me akte përkatëse ligjore. Gjatë periudhës në të cilën klienti shlyen rregullisht kredinë, pasuria e dhënë si garanci është në posedim të plotë të klientit dhe ai e përdor atë lirisht. Prona e dhënë si kolateral është një garanci që ju i jepni bankës se do të shlyeni kredinë në kohë dhe plotësisht. Zakonisht, sa më e lartë të jetë cilësia e kolateralit, aq më e ulët është norma e interesit për kredinë tuaj. Nëse personi është në kohë me pagesat, prona e dhënë si kolateral mbetet e tij, por, përndryshe, duhet të jemi të vetëdijshëm se edhe mund të humbet atë. Të drejtat dhe detyrimet në lidhje me të gjitha aspektet e marrëdhënies së kredisë me bankën përcaktohen në marrëveshje, duke përfshirë marrëdhënien me kolateralin.⁵

Conclusions

➤ In 2021, non-performing loans decreased, mainly due to changes in credit risk management regulations (shortening the period for mandatory repayment of fully booked non-performing exposures from two to one year).⁶

➤ The reduction of bad loans to a lesser extent is also due to Payments through various forms, most often through taking the debt from another person and taking or selling the pledge or activating the mortgages of the property through forced collection.

➤ In 2019, non-performing loans decreased by 2.8%, which reduced the level of non-financial sector non-performing loans to a historically low level of 4.8%. Analyzed by sector, most of the decrease in non-performing loans belongs to the corporate sector, within which there is a certain realization of credit risk due to the non-fulfillment of obligations by some corporate clients from several different activities. Moreover, the annual growth of non-performing loans in some activities, as well as in some of the household loan products, may be related to some extent to the harmonization of the banks' portfolios with changes in the definition of non-performing exposures.⁷

➤ Recently, changes have been made to the requirements related to the treatment of restructured credit exposures, which should encourage banks to change the terms of the contract more quickly in order to

---

⁵ <https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-sto-treba-da-znaete-za-kolateralot-pri-barane-kredit-od-banka.nspX> [accessed: 17.09.2022].

⁶ Raporti i risqeve në sistemin bankar të vitit 2021.

⁷ Raporti i risqeve në sistemin bankar të RMV në çerekun e tretë të vitit 2021, f. 11-13.

match the current financial difficulties of customers. Regulatory changes in credit risk management methodology to mitigate the effects of the Covid-19 epidemic. The beginning of 2020 was marked by the global corona-virus pandemic, which will inevitably have strong negative effects on the performance of the economy of country and subsequent credibility. of local banks. Already in the first half of March 2020, the National Bank made changes to the existing regulations in the field of credit risk management, temporarily easing the credit burden of borrowers in the coming months, in order to easily overcome this crisis episode. In particular, the changes in the regulation contribute to easing the requirements if banks' credit exposure to customers (physical and legal non-financial entities) receive the treatment of restructured or non-performing exposures.⁸

➤ Accordingly, for credit exposures that were regular, operational until February 2020, it is anticipated that banks will be able to change the contractual terms, in the period from March to September 2020, without such credit exposures to receive the treatment of restructured credit exposures. This gives the opportunity to banks, in agreement with credit users, to offer more favorable conditions for existing loans ("grace period" in loan repayment, maturity extension, lower interest rate or new loan approval for closing the existing one), i.e. to ease the debt repayment burden of customers, without receiving a restructuring treatment. Since these loans will not be considered restructured, there is scope for easier access of these customers to credit support after the end of this period. In this way, the approval of such an exception not only allows to reduce the current burden of clients in dealing with the negative pressures of the pandemic, it allows these clients to not have limited access to credit in the future, due to changes in contractual conditions for the time of the pandemic.

➤ Additionally, credit exposure that was restructured before February 2020 and was restructured in March-September 2020 will not receive NPL treatment.

Recensentë:

Prof. Dr. Naser Raimi

Prof. Dr. Afrim Osmani

---

⁸ <https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-izvestaj-za-rizicite-vo-bankarskiot-sistem-na-republika-severna-makedonija-vo-2021-godina.nspix> [17.09.2022].

Literatura:

Basel Committee on banking Supervision, (1988) *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, Press & Communication

Г. Петревски, *Управување со банките*, Скопје, 2008

Драголуб Вукосављевиќ, *Банкарско работење*, Висока школа за пословну економија и предузетништво, Белград, 2011

Гале Галев, Јадранка Д., Анастасовска, *Облигациони право*, Скопје, 2021.

<https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-izvestaj-za-rizicite-vo-bankarskiot-sistem-na-republika-severna-makedonija-vo-2019-godina.nspх>

<https://www.nbrm.mk/ns-newsarticle-sto-treba-da-znaete-za-kolateralot-pri-barane-kredit-od-banka.nspх> [accessed: 17.09.2022].

Raporti i risqeve në sistemin bankar të vitit 2021.